

SUMARI

7	«Donar certesa al dubte»
17	ESCRITURES SAGRADES
19	Gènesi
31	Credo
33	BREVIARI D'HUMANA GEOGRAFIA
35	Antàrtida
37	L'estepa
39	L'Àfrica
41	Orient
43	Amèrica
45	Oceànida
47	Paisatge lacustre
49	Paisatge lunar
51	Paisatge amb neu (i quartet de corda)
53	Paisatge amb figura
55	<i>Finale</i>

«Donar certesa al dubte»

Intent d'aproximació a la poesia d'Àlvar Masllorens

«ENMIG DEL SILENCI ESFÈRIC»

Ara ja fa uns anys que ens tractem —no goso dir que ens coneixem perquè conèixer requereix una profunditat a la qual encara no hem arribat—, amb l'Àlvar. Tot va començar quan temeràriament va decidir obrir una llibreria independent al centre de Terrassa. Gran temeritat. Des d'aleshores, s'ha convertit en el meu llibreter de capçalera. Compartim fílies i fòbies literàries, coincidim en gustos i interessos i, sobretot, m'ha fet descobrir grans autors. Fa uns mesos va cometre una altra temeritat: demanar-me que li escrivís el pròleg a aquests poemes que esteu a punt de llegir. Suposo que veure els llibres que m'enduc de la llibreria i saber a què em dedico i m'he dedicat, el van portar a concloure que era una bona idea encarregar-me unes pàgines per introduir els seus versos.

Haig de reconèixer, però, que, fins que l'Àlvar no em va passar l'original d'*Escriptures sagrades* i *Breviari d'humana geografia*, no havia llegit res seu. Després de la proposta, vaig demanar-li la seva obra (in)completa i la vaig llegir amb atenció i interès —com s'ha de llegir, si no? Em vaig

posar al dia de seguida perquè vaig engolir, gairebé ferverosament, els cinc llibres. Ho vaig fer per estricte ordre de publicació. Volia intentar dibuixar una evolució literària, però, en posar-m'hi, em vaig trobar, de fet, amb un trajecte que en comptes de ser lineal, com es podria esperar, és un recorregut circular i concèntric per tal com cada obra va a parar al mateix nucli que les altres, però alhora n'amplia la profunditat, talment com l'efecte d'una pedra llançada en un petit estany, o també, acostant-nos una mica més als interessos de Masllorens, com l'obra *Quadres amb cercles concèntrics* (1913) de Vassili Kandinsky.

Lluny de voler assajar una interpretació global de l'obra de Masllorens, aquest preàmbul em serveix per constatar que estem davant d'un autor sòlid i coherent que és capaç d'anar en cada obra més enllà de l'aparent reiteració per aprofundir en qüestions humanes de primera magnitud com la identitat, l'alteritat, el coneixement, l'amor, el desig, la mort... Per fer-ho, parteix del mateix centre, però alhora té la capacitat d'ampliar el diàmetre i la profunditat de l'esfera.

De fet, en l'«Avís per a navegants o consideracions prèvies» de la seva penúltima obra, la novel·la *L'or del blau* (2021), ja ens adverteix que el que cerca en els seus llibres és «bastir el meu discurs particular sobre l'art, sobre l'artista i, sobretot i especialment, continuar parlant de sentiments, de relacions, de certes visions del món». L'inici de l'obra és contundent perquè remet al discurs i a la manera com es construeix, a través d'un punt, aquest centre compartit —motiu que ja apareix també a *El so inaudible de les estrelles* (2002)—:

L'arquitectura d'un discurs. L'eclosió d'una idea com a generadora del discursejar. Raó; i sentiment. La idea com a pensament que, en desenvolupar-se, esdevé digressió, passatge, text; o com a continent d'aquest sentiment.

Com el punt, el moviment del qual esdevé línia sobre un pla.

L'obra de Masllorens és un tot temàtic, però també formal, perquè trenca les fronteres entre els gèneres i dins dels textos narratius hi ha fragments que s'acosten molt a la prosa poètica i d'altres que directament són versos que podrien estar extrets de qualsevol de les seves obres poètiques. Això és molt evident a *L'or del blau*, però també és un recurs present en els altres textos narratius.

Aquesta unitat o interrelació temàtica i formal ens acosta a les composicions que formen aquest volum.

«I ENCARA LES PARAULES»

Aquesta obra està formada per un poema extens, «Gènesi», i per un altre de més breu, «Credo». És evident la relació amb els conceptes bíblics i religiosos, però la qüestió és veure com Masllorens els porta al terreny de la poesia i la introspecció, més enllà de les connotacions catòliques que puguin tenir; perquè aquestes referències bíbliques —les dels títols dels poemes, però també les que anem trobant al llarg dels versos— expliciten la consciència de pertànyer a una tradició, de tenir uns orígens culturals i espirituals que no es poden obviar ni menysprear, sinó que, justament, han de ser el punt de partida de la creació.

La primera composició d'*Escriptures sagrades*, justament, se'n va fins a l'origen de tot, fins a la creació, la gènesi. I, oh sorpresa, en l'origen del tot hi ha el verb, la paraula, que és el que ens permet explicar-nos —o, si més no,

intentar-ho—, perquè en el moment que apareix el verb, també s'estableix la consciència de jo i de tu, és a dir, d'ego i d'alteritat:

Al principi era el verb.
I tu.
I amb el discurs vam cosir un món
a mida,
amb ombres i salvatgies desbocades
i les incerteses per preguntar-nos-ho tot...

A *L'or del blau* hi trobem els versos següents, que es connecten directament amb *Esriptures sagrades*:

Més enllà de nosaltres, el no-res.
Estimar-te,
l'univers.

A més, aquests versos també ens serveixen per introduir un dels temes transversals i pilars de l'obra de l'Àlvar: el tu i la relació que el jo hi estableix; és a dir, l'alteritat com una via de coneixement del jo. Com diu Lluís Calvo —intel·lectual per qui l'Àlvar i jo compartim admiració—, «sense l'alteritat som poca cosa més que un nucli abandonat i trist, potser autosuficient però infinitament avorrit, egoista i malaltís. [...] No podem ser plens sense els altres».

Heus aquí l'origen de tot i el centre de la poesia de Masllorens, aquest centre que vers a vers es va ampliant en cercles temàtics diferents, que d'alguna manera s'hi relacionen i es relacionen entre si: coneixement, amor, desig, poesia... Perquè el títol del poema remet a la creació, la del món i la poètica, que són inseparables l'una de l'altra, cosa que ja anticipava a la novel·la *El so inaudible de les estrelles*:

El llenguatge com a realitat. Dona'm el llenguatge i canviaré el món, o en bastiré un de nou en una altra dimensió, demiürg omnipotent, enginyer de realitats tan diverses i diferents com els discursos que poden estructurar-se a partir dels mots; el poder del discurs lògic com a creador de realitats il·lògiques, inexistents, però, amb tot, analògiques. O de com crear, amb mots com maons o bales, una veritat feta de mentides.

No es pot deslligar el llenguatge de la creació i alhora de l'objectiu d'explicar-se el món, el jo i el tu. Aquí és on entra en joc la poesia, entesa com l'expressió màxima, superba del llenguatge amb l'objectiu de dir, per això, al llarg d'aquest primer poema ens trobem diversos grups de versos amb aquesta estructura comuna:

La poesia no diu; suggereix.

Il·lumina.

I, aleshores, diu.

En aquesta descripció de la creació poètica hi ha una progressió, però sempre des de la base que el poema —i per extensió la literatura— és quelcom que ens interpel·la, que ens interroga, que es construeix, que acompanya, que remet a totes les lectures —no és casual i atzarós que Masllorens assimili versos o expressions d'altres poetes—, i és així com aconseguix *dir* i intenta «donar certesa al dubte; / i generar dubtes nous que voldran d'altres / certes per sadollar la supèrbia».

L'altre element recurrent en aquest poema és el tu, per contrast o contraposició al jo. De fet, s'estableix una dialèctica que té com a objectiu aprofundir en el coneixement de l'altre per poder descobrir el sentit del jo, motiu que ja avança en l'anterior llibre de poesia, *D'enyor, amor i altres paisatges* (2019):

L'espill és el miratge que obre els teus interrogants.

[...]

I continuar cercant.

L'altre és en tu, car sou el mateix fang.

Aquest vincle entre el jo i el tu s'entén com una manera de descobrir-se un mateix a través de la descoberta de l'altre. No ens pot passar per alt la referència al fang com a origen dels individus, motiu que ens porta al *Gènesi* bíblic. Allò que dèiem dels cercles concèntrics i l'ampliació del diàmetre poètic.

Un poema que comença pel començament, és a dir, per la creació, el naixement de tot, només pot acabar pel final, és a dir, per la mort. Durant tot aquest procés de creació s'ha produït un aprofundiment en la condició del jo, del tu i fins i tot de la humanitat —per tal com es plantegen temes com la mort tràgica de les persones que intenten arribar a un país que no és el seu per buscar-hi una vida millor—, de manera que davant la constatació dels dubtes, les incerteses i les misèries que caracteritzen la humanitat i, després que el jo i el tu s'han pogut unir en l'amor etern, només queda esperar la mort —val la pena notar que en el fragment final del poema es trenca la composició en versos i es tendeix a la prosa poètica—:

Et soc perquè m'ets. I, així, ens som fins a l'eternitat. Eternament en tu, el veritable amor.

Potser aquí rau, al capdavant, l'autèntica gènesi: la unió amorosa i eterna —és possible?—, aconseguida a través de la paraula —és a dir, la poesia— entre dos individus. Aquesta unió és present també en el poema «Credo». El jo poètic s'aferra a veritats que ha acabat descobrint sobre la condició humana, en bona mesura gràcies a les paraules, fins que al final arriba a la conclusió que l'únic que ens fa

humans i explica el sentit de l'existència és l'amor, entès com la unió profunda amb l'altre. Per tant, tenim la creació com a mitjà de coneixement de l'altre, d'un mateix i del món, d'una banda, i l'amor com a manera de ser plenament, de l'altra. La poesia de Masllorens explica aquesta concepció existencial i la seva obra narrativa la concreta en arguments que, partint d'aspectes més superficials o anecdòtics com la investigació sobre determinats artistes o els trencaments sentimentals, aprofundeixen en aquests mateixos temes que suava esmentava. Ens trobem, doncs, sempre al mateix centre, però ampliem l'abast del diàmetre literari, de la mirada, del pensament.

«L'ALTIPLÀ NO MENTEIX»

La segona part del volum és aparentment antitètica a la precedent. Està formada per deu parelles de poemes breus i un darrer una mica més extens. Ara s'ha abandonat el discurs dilatat i desenvolupat a favor de la condensació i la síntesi. Al capdavant, però, tot és poesia i tenim dues cares de la mateixa moneda. Aquests poemes breus que s'associen a algun punt de la geografia planetària i fins i tot interplanetària funcionen com un diàleg, com una rèplica. En aquest trajecte circular —recordeu que la Terra és rodona— es recuperen a partir dels paisatges escollits aquests motius que ja ens són familiars, però que mai no estan prou explicats i pensats, segurament perquè és impossible arribar-los a explicar i a pensar del tot. Paradoxalment, Masllorens dedica poemes breus a motius geogràfics que són amplis, extensos, immensos. Així, el poeta intenta anar a l'essència —al nucli— d'aquesta vasta geografia associada a la humanitat i aconseguir condensar —que no vol

dir pas reduir— la magnitud de la geografia i de la humanitat, de manera que al capdavant:

Tanta immensitat fa diàfana
la mesura exacta
de la meva petitesa.

Així, el començament de tot torna a ser la creació. Ara ens situem a l'Antàrtida que funciona com una pàgina en blanc «on qualsevol / mot és encara possible». Se'ns obre, doncs, un ventall de possibilitats que ens portarà per aquest itinerari de recerca sobre els grans temes de la humanitat, en què el sentit de les paraules i el lligam amb el tu, com es veu al poema «L'Àfrica», són cabdals. Ens cal arribar a «Orient» per constatar, gràcies a la concentració màxima del mot i a la sensualitat dels elements, el sentit de la relació amb l'alteritat:

La plenitud: esdevenir un.

Tanmateix, aquest itinerari no està exempt de la tragèdia, representada un cop més en el mar, que es converteix, malgrat la bellesa, en un «vast cementiri que abasta fins a l'horitzó, / com la memòria». Aquest concepte del mar i de la mort com una única cosa que, a més, ens qüestiona moralment com a espècie, ens retorna a alguns versos de la primera part del llibre. Un exemple més, doncs, d'aquesta construcció concèntrica de l'obra de Masllorens; de manera que el poeta és capaç de tractar temes eteris de l'existència, però alhora és conscient d'allò concret que passa al nostre voltant i que, en la seva misèria, justament ens defineix.

Abans del poema que clou el breviari, se'n presenten quatre que tenen en comú el terme «paisatge» en el títol. En aquestes composicions, el que importa és l'observació i la

percepció d'allò que es contempla. Ara, la infantesa, la memòria i la unió amb l'altre esdevenen centrals en uns poemes que, a més, es vinculen amb altres arts com la música o la pintura, perquè, com també es veu en els textos narratius de Masllorens, al capdavall la creació artística, sigui del tipus que sigui, és un tot en què les parts dialoguen entre si a la recerca de l'expressió justa, precisa i bella de la realitat. I així arribem al «Finale», que funciona com una mena de síntesi de la poètica, en el sentit i en la forma, que ens ha marcat l'itinerari per la humana geografia, que té el jo com a epicentre.

«ENGREIXEM EL SILENCI...»

Els pròlegs, siguin elogiosos o interpretatius, corren el perill de condicionar massa la lectura del llibre en qüestió. Espero no haver-me excedit i us recomano que feu un cas relatiu de les meves paraules. Al capdavall, cadascú ha de fer seva la lectura. Sigui com sigui, llegint l'obra de l'Àlvar he constatat que tenim la sort de poder gaudir d'un autor sòlid, persistent i insistent que concep «la creació com a coneixement, doncs, però també com a catarsi essencial de les nostres experiències. Com a nucli del que som: intel·lecte i emoció, raó i sentiment»; de manera que en cada obra es qüestiona i ens qüestiona perquè aborda temes nuclears de l'individu. I quan acabem de llegir-lo, després de llançar la pedra a l'estany, no podem fer res més que observar hipnòticament els cercles que dibuixa i engreixar el silenci que ens connecta amb els mots i amb nosaltres.

ORIOI GONZÁLEZ TURA

Mura, juliol de 2023

Gènesi

Al principi era el verb.

I tu.

I amb el discurs vam cosir un món
a mida,

amb ombres i salvatgies desbocades
i les incerteses per preguntar-nos-ho tot,
deixant rastre del Tot sobre la sorra.

Tot, llevat del teu nom,
l'innominable,

el qui amb un gest superb
macula sencer el llinatge de Caïm
abans i tot del crim comès,
perquè no és crim el tast golut, efímer,
de la fruita sucosa i plaent de l'arbre de la vida,
del coneixement, el bé i el mal i tu
i jo i el desig del sexe en plenitud, golut també.

Perdut el paradís, el rastre animal
de la teva creació esdevé ferotge,

abominable,

criminal,

i a l'ensems bellíssim perquè bell era
el fang primigeni amb què modelar
el monstre, l'àngel, l'home.

Els déus.

I després: al principi era el mite.

I tu.

Argos fondejat i calm davant l'arena blanca
curulla de cossos esterrecats, els ulls esbatanats,
interceptats en el viatge cap a l'esfinx
per resoldre l'enigma de la creació amb respostes
agusades que basteixen un nou discurs: l'home
que veu l'home i és el seu pitjor malson,
i tanmateix creu en ell com en el gran creador que esdevindrà.

La poesia no diu; suggereix.

Il·lumina.

I, aleshores, diu.

El mite o la cadena de mots
bastint un nou discurs on dir-nos tot
allò que no sabem. I per justificar
les accions de l'home davant el proïsome inestimat
burlant la llei divina enmig la nit
(el cos sense sepultura exposat als vents del desert,
als cans famèlics udolant sota els estels),
mentre la música de les esferes fa de claca
dels mesells que assenteixen, i riuen,
i cloquegen.

Babaus. Babaus asseguts en trons
de plata i argent o agemolits sobre el llot
untat de sang, de semença, de la suor del treball
de l'escarràs maldant per un bocí, per aire,
pel saber contaminat d'aquest llinatge maleït.

© del text: Àlvar Masllorens i Escubós, 2024

© del pròleg: Oriol González Tura, 2024

© d'aquesta edició: Pagès Editors, S.L, 2024

C/ Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Primera edició: setembre de 2024

ISBN: 978-84-1303-566-6

DL: L 537-2024

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S.L

www.bobala.cat

✎ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreueu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.